

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-39>

УДК 338.48

Сучасні тенденції розвитку потенціалу туристичної галузі України та Запорізького регіону

Юхновська Ю.О.

кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри фінансів та економічної безпеки
Дніпровського національного університету залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна

У статті проаналізовано структуру туристичних потоків в Україні. Виявлено негативні чинники щодо просування внутрішнього туризму в Україні. Проаналізовано головну мотивацію туристичних поїздок громадян світу до України. Досліджено розвиток потенціалу туристичної сфери Запорізького регіону. Запропоновано потенційні напрями розвитку видів туристичної галузі Запорізької області. Представлено сильні сторони і конкурентні переваги туристичної галузі Запорізького регіону, які слід ефективно використовувати.

Ключові слова: туризм, туристичний потенціал, туристична галузь, туристичні потоки, в'їзний туризм, внутрішній туризм, мотивація туристичних поїздок, види туристичної галузі.

Юхновская Ю.А. СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПОТЕНЦИАЛА ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ УКРАИНЫ И ЗАПОРОЖСКОГО РЕГИОНА

В статье проанализирована структура туристических потоков в Украину. Выявлены негативные факторы продвижения туризма в Украине. Проанализирована главная мотивация туристических поездок граждан мира в Украину. Исследовано развитие потенциала туристической сферы Запорожского региона. Предложены потенциальные направления развития видов туристической отрасли Запорожской области. Представлены сильные стороны и конкурентные преимущества туристической отрасли Запорожского региона, которые следует эффективно использовать.

Ключевые слова: туризм, туристический потенциал, туристическая отрасль, туристические потоки, въездной туризм, внутренний туризм, мотивация туристических поездок, виды туристической отрасли.

Yuhnovska Y.O. MODERN TRENDS IN THE POTENTIAL DEVELOPMENT OF THE TOURISM INDUSTRY IN UKRAINE AND THE ZAPORIZHZHYA REGION

The article analyzes the structure of tourist flows in Ukraine. The negative factors concerning promotion of domestic tourism of Ukraine are revealed. The main motivation of tourist trips of citizens of the world to Ukraine is analyzed. The development of the potential of the tourist sphere of the Zaporizhzhya region is explored. The potential directions of development of types of tourism industry of Zaporizhzhya region are offered. The strengths and competitive advantages of the tourist industry of the Zaporizhzhya region, which should be used effectively, are presented.

Keywords: tourism, tourism potential, tourism industry, tourist flows, inbound tourism, domestic tourism, motivation of tourist trips, types of tourism industry.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Туристична діяльність є однією з найважливіших галузей економіки та невід'ємною ланкою в розвитку міжнародного співробітництва та інтеграції у світову економіку для будь-якої держави.

Під час обґрунтування важливості обраної теми дослідження окремо слід зупинитися на регіональній зумовленості галузі туризму.

У ході розвитку туризму і курортів у Запорізькій області до туристсько-екскурсійних маршрутів постійно включаються нові об'єкти. Також в останні роки в області набули популярності зелений, сільський, індустріальний, етно-

туризм та інші види внутрішнього і зовнішнього туризму. Потенціалом їхнього розвитку виступає значна кількість туристсько-рекреаційних ресурсів, якими володіє Запорізька область.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження розвитку туристичної галузі України проводили іноземні та вітчизняні вчені. Теоретичні та методологічні аспекти розвитку туристичної галузі в Україні та світі викладені в працях багатьох вітчизняних учених, зокрема А.Ю. Александрової, Г.В. Балабанова, М.Г. Бойко, І.І. Винниченка, Л.В. Воротиної, Н.А. Гук, І.В. Зоріна, В.А. Квартальнова, О.П. Корольчук, В.Ф. Кифяка, О.О. Любі-

цевої, С.І. Мельниченко, Г.І. Михайліченко, М.П. Мальської, Я.Б. Олійника, Д.М. Стеценка, Т.Г. Сокол, Т.І. Ткаченко, В.К. Федорченка, І.М. Школи, Л.М. Шульгіної та ін. Організацію діяльності туристичної галузі досліджувала О. Лобінцева, особливості становлення туристичної галузі в Україні – С.І. Шепелюк, багато вчених аналізували загальний стан туристичної галузі (Ю.О. Оленічева, Д.А. Корнева та ін). Статистичні дані різних періодів про стан туристичної галузі в Україні представлені Державною службою статистики [11]. Також досліджено дані про особливості розвитку туризму в Україні та світі за інформацією впливової установи – Всесвітньої туристичної організації [8].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на достатню кількість публікацій, присвячених розвитку потенціалу туристичної галузі в Україні та Запорізькій області, бракує наукових праць, присвячених проблемам саме регіонального економічного розвитку потенціалу туристичної галузі Запорізької області, де провідною туристичною дестинацією є морські та прибережні місцевості, степові зони та ін., які потребують на теоретичному та практичному рівнях поглиблених досліджень.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета роботи – проаналізувати та дослідити особливості туристичної сфери в Україні, її вплив на економіку країни загалом.

Виклад основного матеріалу дослідження. Україна має значний потенціал для розвитку туристичної галузі, вигідне географічне положення у центрі Європи, сприятливий клімат, велику кількість пам'яток – усе це підтверджує, що туризм в Україні може стати одним з інструментів прискорення соціально-економічного розвитку держави. Україна належить до тих країн, що мають значний, але нереалізований туристичний потенціал. Основними перешкодами є чинники правового, економічного, соціального, екологічного, управлінського та культурного характеру, внаслідок чого українська економіка недоотримує від туристичного бізнесу чимало фінансових надходжень.

Сьогодні розвиток туризму дає країні такі переваги:

- збільшення грошового потоку, у тому числі приплив іноземної валюти від іноземних туристів, а отже, зростання доходів населення;
- зростання валового національного продукту (ВНП);
- сприятиме збереженню культурно-історичної спадщини;

- поповнення бюджету через збільшення податкових зборів приймаючого регіону та інших надходжень;

- створення нових робочих місць, тобто збільшення зайнятості населення; залучення капіталу, у тому числі іноземного;

- розвиваючи сферу туризму, країна поступово розвиває й інші галузі.

Це означає, що підвищення туристичного потоку в Україні дасть змогу відродити економіку нашої держави. Водночас важливо відзначити, що сьогодні туризм в Україні переживає складні часи, оскільки кількість в'їзних туристів починаючи з 2014 р. постійно зменшувалася (табл. 1). Потік внутрішніх туристів зменшився, у 2014–2017 рр. середня кількість туристів зменшилася майже в три рази. Незважаючи на незначне поліпшення ситуації у 2016 р., туризм сьогодні потребує серйозної підтримки та переосмислення з боку України.

Впродовж останніх років середньорічний приріст в'їзного туризму в Україні становив 6,8%. У 2014–2017 рр. у зв'язку з проведенням антитерористичної операції в окремих регіонах та тимчасовою окупацією частини території України спостерігається скорочення іноземних громадян, які відвідали Україну вдвічі. Так, у 2013 р. їх кількість становила 24,7 млн осіб, а в 2014 р. – лише 12,7 млн осіб, у 2015 р. – 12,4 млн, у 2016 р. – 13,3 млн, у 2017 р. – 14,2 млн осіб.

Зменшення кількості туристів, які приїжджають в Україну, спричинене останніми подіями, які відбулися в країні, а також тим, що один із найбільших туристичних регіонів нашої країни – півострів Крим нині є тимчасово окупованою територією. Негативним чинником є також те, що навіть внутрішні туристи надають перевагу іноземному відпочинку.

Ще одним негативним чинником є незадовільна інформаційна діяльність щодо просування внутрішнього туризму серед населення України, отже, слабка обізнаність наших громадян про туристичний потенціал інших регіонів. Найбільше охоплені внутрішнім туризмом Волинська, Запорізька, Івано-Франківська, Львівська, Одеська, Херсонська, Хмельницька області. Втім, обсяги внутрішнього туризму зменшилися, що пов'язане з: військово-політичною ситуацією в країні; поступовою лібералізацією візового режиму і доступністю туристичних поїздок за кордон; нижчим рівнем сервісу в Україні порівняно з європейськими країнами; розвитком транспортної системи та нових напрямків авіаційного, автобусного та залізничного сполучення, що створює додат-

Таблиця 1

Туристичні потоки в Україні в 2011–2017 рр. [2]

Роки	Кількість громадян України, які виїжджали за кордон, усього ²	Кількість іноземних громадян, які відвідали Україну, усього ²	Кількість туристів, обслугованих суб'єктами туристичної діяльності України, усього ³	Із загальної кількості туристів – іноземні туристи ³
2011	19773143	21415296	2199977	234271
2012	21432836	23012823	3000696	270064
2013	23761287	24671227	3454316	232311
2014 ¹	22437671	12711507	2425089	17070
2015 ¹	23141646	12428286	2019576	15159
2016 ¹	24668233	13333096	2549606	35071
2017 ¹	26437413	14229642	2806426	39605

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя та частини зони проведення антитерористичної операції.

² Включно з одноденними відвідувачами (за даними Адміністрації Держприкордонслужби України).

³ 2000–2010 рр. за даними Міністерства інфраструктури України, починаючи з 2011 р. – за даними Державної служби статистики України.

Таблиця 2

Мотивація туристичних поїздок громадян світу до України за 2016–2017 років [12]

Мета	2016		2017		Приріст 6-2017/6-2016
	Осіб	Частка, %	Осіб	Частка, %	
службова	20 787	0,4	11 735	0,2	↓ 43,5 %
ділова	115	0,0	4 256	0,1	↑ 37 разів
туризм	65 895	1,1	19 233	0,3	↓ 3,4 рази
приватна	5 578 693	95,9	5 956 264	94,1	↑ 6,8 %
навчання	1 993	0,0	193	0,0	↓ 10,3 рази
релігійна	8	0,0	215	0,0	↑ 26,9 рази
культурний та спортивний обмін	54	0,0	43	0,0	↓ 20,4 %
транзит	142 060	2,4	95 230	1,5	↓ 33 %
інша	10 452	0,2	241 469	3,8	↑ 23,1 рази
Всього:	5 820 057	100,0	6 328 638	100,0	↑ 8,7 %

кові можливості для здійснення подорожей за кордон.

За даними Адміністрації Держприкордонслужби, за I півріччя 2017 р. до України в'їхало 6,3 млн. туристів, що на 8,7% більше, ніж в аналогічному періоді 2016 р. [5].

Головною мотивацією туристичних поїздок є приватні подорожі, на які припадає 94,1% усіх подорожей та які зросли на 6,8% у 2017 р. порівняно з 2016 р. З метою «туризм» кількість в'їзних іноземців у 2017 р. знизилася у 3,4 рази порівняно з 2016 р. (табл. 2).

Найбільше іноземних громадян, які прибули до України у I півріччі 2017 р., були з Молдови, Білорусі, Росії, Угорщини, Польщі, Румунії, Словаччини, Туреччини, Ізраїлю, Німеччини. Порівняно з I півріччям 2016 р.

кількість іноземних туристів збільшилася з Білорусі – на 373,2 тис. осіб, Туреччини – на 27,6 тис., Угорщини – на 26,7 тис., Молдови – на 26,3 тис., Румунії – на 25,8 тис., Росії – на 24,1 тис., Ізраїлю – на 23,4 тис., Німеччини – на 17,1 тис. осіб; зменшилася зі Словаччини – на 37,9 тис. осіб, Польщі – на 2,5 тис. осіб.

Важливим показником розвитку туристичного потенціалу в Запорізькій області може бути обсяг туристичного потоку, що кількісно відображує фактичне перебування туристів на цій території. У 2017 р. на території Запорізької області здійснювали туристичну діяльність 160 суб'єктів (63 юридичні особи та 97 фізичних осіб – підприємців), послугами яких скористалися 47,6 тис. туристів та екскурсантів [12], тоді як у 2016 р. працювало 161 суб'єкт

туристичної діяльності, які надали послуги 40,3 тис. туристам та екскурсантам [13].

Вчасний аналіз туристичного потоку Запорізької області дасть змогу запропонувати низку заходів для приваблення іноземних туристів та підвищення туристичного рейтингу на внутрішньому ринку країни.

Запорізький регіон, володіючи великим туристичним потенціалом, має не досить нерозвинену туристичну інфраструктуру, що не дає змоги істотно збільшити розвиток як вітчизняного, так і іноземного туризму. Матеріальна база туризму потребує реконструкції, інвестицій, потрібне істотне розширення мережі туристичних об'єктів та послуг. Також необхідне врахування поліетнічності складу населення, поєднання курортного та рекреаційно-туристичного напрямів із традиційними мистецькими проектами регіону, яскравими здобутками у збереженні та розвитку промислів і ремесл, використання тяжіння широких кіл громадськості до о. Хортиця як осередку державності та господарських традицій [6].

Рекреаційний туристичний потенціал Запорізького Приазов'я формує передумови для перспективного розвитку потенціалу туристичного та курортного господарства України. Сьогодні ця територія є рекреаційним резер-

вом України, знаходиться на шляху екстенсивного освоєння.

Пріоритетними напрямками розвитку туристичної галузі м. Запоріжжя визначаються (рис. 1):

1. Промисловий (індустріальний) туризм, орієнтований на продуктивне застосування особливої індустріальної спадщини м. Запоріжжя, а також галузі промисловості, що історично сформувалися як основа сучасної економіки міста. Промисловий потенціал м. Запоріжжя – це 280 промислових підприємств (великі, середні та вагомні за обсягами малі підприємства), у т. ч.: 69 підприємств машинобудування, 36 – металургії, 22 – виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції, 24 – харчової промисловості, 20 – хімічної та нафтохімічної промисловості, 14 – виробництва та розподілення електроенергії газу та води.

Запорізький залізорудний комбінат у м. Дніпрорудне – одне з найбільших підприємств у гірничо-металургійній галузі України. Металургійний комплекс області представлений такими відомими в усьому світі підприємствами чорної та кольорової металургії, як публічні акціонерні товариства «Запоріжсталь» – провідний виробник сталей та чавуну, «Дніпроспецсталь» – виробник спе-

Рис. 1. Потенційні напрями розвитку видів туристичної галузі Запорізької області

Джерело: розроблено автором

ціальних сталей, «Український графіт» – провідний виробник графітованих електродів та іншої вуглецевої продукції, титано-магнієвий комбінат – єдиний в Україні виробник губчастого титану, провідне підприємство з виробництва германію та кристалічного кремнію.

У Запоріжжі розташовані такі всесвітньо відомі підприємства машинобудівної галузі з високотехнологічним виробництвом, як ПАТ «Мотор Січ» – виробник авіадвигунів для літаків та гелікоптерів провідних авіакомпаній; ПАТ «Запорізький трансформаторний завод» – єдиний в Україні виробник силових трансформаторів; ПАТ «Запорізький абразивний комбінат» – провідний виробник абразивних матеріалів та інструменту; ПАТ «Запорізький автомобілебудівний завод» – виробник легкових автомобілів.

На території регіону розміщена Запорізька атомна електростанція – найбільша АЕС у Європі. ЗАЕС сьогодні – це сучасне високотехнологічне підприємство, визнане в усьому світі. На станції передбачено комплекс заходів, які гарантують безпечне та екологічно чисте виробництво електроенергії [3].

Особливості виробництва промислових підприємств, тонкощі і нюанси організації їхньої роботи можуть бути привабливі та цікаві не тільки закордонним гостям, а й мешканцям міста та країни, не пов'язаним із цими галузями. Зараз завдання промислового туризму – це організація захоплюючих і регулярних турів і маршрутів на діючі або колись діючі промислові підприємства.

2. Пізнавальний (історичний) туризм, основою якого є історичний складник розвитку міста та етнокультурна багатоманітність Запоріжжя.

Екотуризм (природний) туризм. Місто Запоріжжя має унікальний заповідник та острів Хортиця з плавнями, узбережжя Дніпра, багату флору і фауну, реліктові балки; сакральний напрям – для відвідання курганів скіфського стану, буддійської Ступи, кам'яних баб 4–2 тис. до н. е., 26 храмів різних релігійних конфесій; видовий напрям – для демонстрації найкращих панорам міста з оглядових майданчиків і можливості фотографування на згадку; напрям відродження та популяризації козацьких традицій, для чого маємо Музей історії запорозького козацтва, школу бойового козацького мистецтва «Спас», історико-культурний комплекс «Запорозький дуб», кінний театр «Запорозькі козаки».

3. Подієвий туризм, що передбачає організацію та проведення щорічно кількох заходів

національного і міжнародного рівнів розважального та спортивного спрямування.

4. Екстремальний туризм. У Запорізькій області можливо стрибнути з парашутом та злетіти в небо на дельтаплані; є й роуп-джампінг – стрибки з висоти на мотузці [1].

5. Сільський (зелений) туризм. У регіоні функціонують 32 об'єкти агротуризму, з яких 15 уже претендують на отримання сертифікатів у рамках проекту ЄС. Функціонує історико-культурний комплекс «Етносело» двох зелених садиб – «Аквазоо» в селі Петропіль та «Єнтова хата» у селі Червоний Яр. Незабаром планується відкриття ще однієї, зі справжнім українським колоритом – «Садиба справжніх патріотів». Садиба «Морський бриз» розташована в селі Новокостянтинівка Запорізької обл., на узбережжі Азовського моря, в оточенні солоних озер із лікувальною гряззю, аналогом грязі розкритого курорту на Мертвому морі в Ізраїлі. Пропонується знайомство з традиціями, культурою та побутом українського та інших народів, що населяють село.

6. Дитячий туризм. У місті знаходиться одне з найбільш захоплюючих «дитячих місць» у місті – Запорізька дитяча залізниця. Її маршрут тягнеться близько 8–9 км, і це найдовша дитяча залізниця України. На маршруті є досить довгий (80 м) тунель, окремі станції-зупинки. До того ж рух тут триває цілий рік. На території ЗДЗ (поряд із головною станцією) малечу можна здивувати доглянутим тераріумом, акваріумом, зоокуточком, зимовим садом та поляною казок [1].

Запорізький міський дитячий ботанічний сад – куточок дивовижної природи, а також місце, де малеча розвивається у позашкільний час. Ботанічний сад упроваджує модель екологічної освіти, навчає творчих дітей у гуртках та об'єднаннях. Це єдиний в Україні саме дитячий сад. 14,6 га вміщують оранжереї «Зимовий сад» та «Кактусарій», дендропарк, теплиці «Лимонарій», «Хризантеми», «Кали», «Розарій», «Папороті» тощо – всього близько 4 тис. різних рослин [1].

Кінний театр «Запорізькі козаки» пропонує дорослим і малим відвідувачам широке фольклорно-етнографічне різноманіття. Програма театру включає т. зв. «вольтіжеровку», «джигітовку» (трюки на конях), яскраві козацькі ігри та розваги. Також хлопців і чоловіків тут символічно посвячують у козаки. На території театру можна покататися на конях та дізнатися історію Хортицького кінного полку [1].

На приморських територіях області діють сучасні розважальні центри: аква- та луна-

парки, дельфінарії, зоопарк, акваріум, кінний театр, спортивні та дитячі майданчики тощо.

7. Лікувально-оздоровчий (медичний) туризм. Сприятливий клімат, чудові прибережні пейзажі Дніпра, джерела мінеральної води і лікувальні грязі, ласкаве й тепле Азовське море приваблюють туристів. Курорт державного значення Бердянськ, місто Приморськ та селище Кирилівка користуються великою популярністю у відпочиваючих як курортні центри. Всього на Азовському узбережжі та в акваторії Дніпра в регіоні функціонує близько 500 оздоровчих закладів [10].

У межах області розвідані та використовуються мінеральні води та лікувальні грязі практично всіх відомих бальнеологічних типів. В оздоровчих і лікувальних цілях широко використовується озокерит та спелеотерапія.

Запорізька область має високий потенціал щодо курортно-рекреаційної сфери, що відноситься до Приазовського рекреаційного району в межах Азово-Чорноморського рекреаційного регіону. На березі Азовського моря у Запорізькій області розташовані два популярні кліматогрязеві курорти – Бердянськ та Кирилівка.

8. Запорізька область вирізняється серед інших регіонів значним природним потенціалом щодо розвитку геологічного туризму. За даними на 1 січня 2016 р., в Запорізькій області діє понад 80 туристських маршрутів (серед яких два – національного значення: «Хортиця: погляд крізь віки» та «Слідами тачанок Нестора Махна»), в яких ключовими об'єктами показу визначено Національний заповідник «Хортиця», Історико-археологічний музей-заповідник «Кам'яна могила», зруйнований Таврійський гірничозбагачувальний комбінат (Степногірськ), Природний заповідник «Кам'яні Могили» (Розівський район) площею близько 400 га, який засновано 5 квітня 1927 р. як особлива природоохоронна територія місцевого значення. Район урочища «Кам'яні Могили» в геологічному, біологічному, художньо-емоційному та історичному аспектах є водночас унікальним і репрезентативним. Особливою популярністю користується район Приазовської височини та р. Берди (цей район отримав у народі назву Приазовської Швейцарії) [7].

Потреби мешканців міста у змістовному проведенні дозвілля задовольняються також за рахунок спортивно-оздоровчого, пішохідного і велотуризму, якісної організації та проведення на високому рівні міських святкових заходів, підтримки локальних ініціатив щодо

розвитку туризму та рекреаційно-оздоровчої сфери міста.

За пріоритетними напрямками розвитку внутрішнього та в'їзного туризму на території Запоріжжя вподобання мешканців міста розподіляються так (із переліку було запропоновано вибрати три пріоритети) [4]:

1. Пізнавальний історико-культурний туризм – 66%.
2. «Зелений», екологічний та агротуризм – 64%.
3. Подієвий святково-фестивальний туризм – 44%.
4. Промисловий (індустріальний) туризм – 26%.
5. Організація масових спортивних заходів (спортивних подій) – 23%.
6. Діловий туризм та конференц-сервіс – 20%.

В опитуванні взяли участь майже 400 осіб різних вікових категорій, професій і сфер діяльності з усіх районів міста. Зауважимо, що переконання жителів міста Запоріжжя в усьому відповідає оцінці експертів. Відносно проблемним є «зелений» туризм як масовий і перспективний напрям розвитку галузі (через стан довкілля). Такий пріоритет скоріше вказує на прагнення городян жити в екологічно безпечному середовищі, і це, звичайно, варте на особливу увагу [9].

Запоріжжя має певні сильні сторони і конкурентні переваги, які слід ефективно використовувати, а саме:

- унікальна історична і культурна спадщина загальноукраїнського та міжнародного значення;
- багатокультурність міста, етнічна і мовна толерантність;
- наявність потенційно брендovих об'єктів і продуктів (о. Хортиця, Запорозьке козацтво, індустріальна спадщина та ін.);
- загальний високий економічний розвиток міста і регіону в цілому, можливість залучати ресурси для спільного проектного фінансування;
- особливі промислові технології й об'єкти як база для формування інноваційних туристичних пропозицій;
- досить вигідне транспортно-логістичне розташування (автошляхи та залізничні шляхи міжнародного значення);
- наявність об'єктів і територій заповідного фонду в межах міста, специфічне просторове планування території;
- річка Дніпро як водна артерія, зона відпочинку і місце проведення різних заходів, пункт зупинки круїзних пароплавів;

– власні енергетичні, промислові, будівельні потужності, високий рівень концентрації людського капіталу, наявність наукових закладів, активної студентської молоді та інші чинники.

Висновки з цього дослідження. Отже, Запорізька область, маючи великий туристичний потенціал, повинна виходити на світовий ринок туризму, тим самим залучати іноземних туристів та інвесторів. Розвиток курортно-туристичної сфери в регіоні призведе до збільшення доходів, що надходять в регіональні і місцеві бюджети і тим самим покращить рівень життя населення. Крім того, це позитивно позначиться на зростанні попиту на продукцію місцевої промисловості, збільшенні об'єктів туризму, стану

кон'юнктури у будівництві та інфраструктури в регіоні, дасть змогу вирішувати проблеми зайнятості й екології.

Наявності у Запорізькій області унікальних туристичних ресурсів та створення на їх основі туристичних продуктів недостатньо для досягнення успішного розвитку туристичної галузі. Ключовим моментом є забезпечення інформованості туриста про те, які продукти є в області та як їх можна отримати. Від наявності туристичної інформації залежить, як турист використає свій вільний час на території області, що, своєю чергою, забезпечить задоволення його потреб, вплине на загальне позитивне враження від цілої поїздки та бажання здійснити наступні подорожі в Запорізьку область.

ЛІТЕРАТУРА:

1. IGotoWorld.com – Your GUIDE TO the WORLD. Запоріжжя: куди сходити і що подивитися. URL: https://ua.igotoworld.com/ua/article/642_zaporozhe-kuda-shodit-cto-posmotret.htm.
2. Державний комітет статистики. URL: – <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Інвестиційний портал Запорізької області. Промисловий потенціал. URL: <http://investment.zoda.gov.ua/uk/the-industrial-potential>.
4. Лисенко В.Ю., Пічкур Н.В. Стратегія розвитку туризму у місті Запоріжжі на 2014–2018 рр. (проект). Запоріжжя, 2013. 93 с.
5. Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. Інформація щодо відвідування України іноземними туристами та виїзду громадян України за кордон за I півріччя 2016 – 2017 рр. URL: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?id=3ba262e6-1603-4090-b741-e3c47a7f6d71&lang=uk-UA&title=InformatsiiaSchodoVidviduvanniaUkrainilInozemnimiTuristamiTaViizduGromadianUkrainiZaKordonZaIPIvirichchia2016-2017-Rokiv>.
6. Олійник О.М., Ловчикова Д.Ю. Туристичний потенціал Запорізького регіону: стан та напрямки розвитку. Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону. 2011. С. 97–100.
7. Топалова О. Сучасний стан розвитку геологічного туризму в запорізькій області. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Географія. 2017. Вип. 1(66)/2(67). С. 113–117.
8. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. URL: www.unwto.org.
9. Разработка Стратегии развития туризма в Запорожье на 2014–2018 гг. URL: http://turzp.at.ua/load/publikacii/strategija_rozvitku_turizmu_u_zaporizhzhji_chogo_ochikuvati/2-1-0-8.
10. Юхновська Ю.О., Гірняк Є.І. Розвиток туристичного потенціалу Запорізького регіону. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. № 7. URL: <http://www.easterneurope-eb.in.ua/7-2017-ukr>.
11. Туристична діяльність в Україні у 2011–2017 роках: статистичний бюлетень. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
12. Туристична діяльність в Україні у 2017 році: статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2018. 90 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publtur_u.htm.
13. Туристична діяльність в Україні у 2016 році: статистичний збірник. К.: Державна служба статистики України, 2017. 76 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publtur_u.htm.

REFERENCES:

1. IGotoWorld.com – Your GUIDE TO the WORLD. Zaporizhzhja: kudy skhodyty i shho podyvytysja. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : https://ua.igotoworld.com/ua/article/642_zaporozhe-kuda-shodit-cto-posmotret.htm
2. Derzhavnyj komitet statystyky [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: – <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Investycijnyj portal Zaporizkoji oblasti. Promyslovij potencial. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://investment.zoda.gov.ua/uk/the-industrial-potential>
4. Lysenko V. Ju., Pichkur N. V. (2013) Strateghija rozvytku turyzmu u misti Zaporizhzhji na 2014-2018 rr. (proekt). – Zaporizhzhja,– 93 p.

5. Ministerstvo ekonomichnogo rozvytku i torghivli Ukrainy. Informacija shhodo vidviduvannja Ukrainy inozemnymy turystamy ta vyjzdu ghromadjan Ukrainy za kordon za I pivrichchja 2016 – 2017 rokiv. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://me.gov.ua/Documents/Detail?id=3ba262e6-1603-4090-b741-e3c47a7f6d71&lang=uk-UA&title=InformatsiiaSchodoVidviduvanniaUkrainiInozemnimiTuristamiTaViizduGromadia nUkrainiZaKordonZaIPivrichchia2016-2017-Rokiv>

6. Olijnyk O. M., Lovchikova D. J. (2011) Turystychnyj potencial Zaporizkogo reghionu: stan ta naprjamky rozvytku [The tourism potential of the Zaporizhzhya region: the state and directions of development]// Aktualni problemy ekonomichnogo i socialjnogo rozvytku reghionu. – P. 97-100.

7. O. Topalova. (2017) Suchasnyj stan rozvytku gheologhichnogo turyzmu v zaporizkij oblasti [The current state of development of geological tourism in the Zaporizhzhya region] Visnyk Kyjivskogo nacionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Gheoghrafija / Kyjivskij nacionalnij universytet imeni Tarasa Shevchenka. – Kyjiv : vol. 1 (66)/2 (67). – С. 113-117.

8. Oficijnyj sayt Vsesvitnoji turystychnoji orghanizaciji [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : www.unwto.org.

9. Razrobotka Strategii razvitiya turizma v Zaporozh'e na 2014-2018 gg. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : http://turzp.at.ua/load/publikacii/strategija_rozvitku_turizmu_u_zaporizhzi_chogo_ochikuvati/2-1-0-8.

10. J. Jukhnovs'ka, J. Ghirnjak (2017). Rozvytok turystychnogo potencialu Zaporizkogo reghionu. [The development of tourist potential of Zaporizhzhya region] Skhidna Jevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnja. vol 7. [Elektronnyj resurs] – Rezhym dostupu do resursu: <http://www.easterneurope-eb.in.ua/7-2017-ukr>.

11. Turystychna dijajnistj v Ukraini u 2011 – 2017 rokakh: Statystychnyj bjuletenj // Oficijnyj sayt derzhavnoji sluzhby statystyky Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

12. Turystychna dijajnistj v Ukraini u 2017 roci : statystychnyj zbirnyk. – K. : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2018. – 90s. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publtur_u.htm.

13. Turystychna dijajnistj v Ukraini u 2016 roci : statystychnyj zbirnyk. – K. : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2017. – 76s. [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publtur_u.htm.